

5 Conclusies/slotopmerkingen

Bij het omgaan met nanodeeltjes op de werkvloer staan de gezondheid en de veiligheid van de werknemer centraal. Primair is de werkgever daarvoor verantwoordelijk uit hoofde van zijn zorgplicht, neergelegd in de Arbowet.

Uitgangspunt voor de commissie is dat stoffen met onzekere of onbekende risico's, waartoe ook nanodeeltjes behoren, behandeld moeten worden als (zeer) gevaarlijke stoffen. Dat houdt in dat het beleid en de uitvoeringsmaatregelen in die gevallen gericht moeten zijn op het voorkomen of minimaliseren van de blootstelling van werknemers. Daartoe hoort ook gezondheidsmonitoring.

De beheersing van risico's moet aanvaardbaar worden gemaakt/geacht door een zorgvuldige en transparante implementatie van het voorzorgbeginsel in de wettelijk voorgeschreven RI&E's en plannen van aanpak, aangestuurd door de ontwikkeling van kennis, bewustwording en goede praktijken. De commissie benadrukt dat zij de toepassing van het voorzorgbeginsel beschouwt als een tijdelijke aangelegenheid, die voor wat de termijn van toepassing betreft in nauwe relatie staat tot de implementatie van de nanodeeltjes in REACH of het moment waarop de toename van kennis en informatie over de risico's van nanodeeltjes voldoende is.

Sociale partners nemen samen met de overheid, nationaal en Europees, initiatieven voor de opbouw en uitwisseling van relevante kennis en ook zal er voorlichting moeten komen om het risicobewustzijn van betrokkenen te vergroten.

Sociale partners zullen een algemene handreiking ontwikkelen en onder de aandacht van betrokkenen dienen te brengen, met de nadruk op de behoefte aan verdere specifieke invulling in branches, bijvoorbeeld ook in de vorm van arbocatalogi, en bedrijven.

De commissie adviseert de minister de Nederlandse sociale partners daarin te ondersteunen.

De commissie vraagt concreet aan:

Werkgever(s):

- Het voorzorgbeginsel toe te passen: voorkomen van blootstelling en indien onvermijdbaar het minimaliseren van de blootstelling (zie paragraaf 4.3.1).
- Het voorzorgbeginsel te implementeren in de RI&E's en daarbij horende plannen van aanpak (zie paragraaf 4.3.1).
- In te zetten op het ontwikkelen van goede praktijken als hulpmiddel voor het bedrijfsleven, als een nadere invulling van het voorzorgbeginsel, met gebruik van de indeling in categorieën van nanodeeltjes zoals de commissie die heeft voorgesteld (zie paragraaf 4.3.1).
- Informatie door te geven in de keten over nanodeeltjes. (Wettelijke) instrumenten als etikettering (labeling) en VIB's staan daartoe ter beschikking (zie paragraaf 4.3.2).

- Een bijdrage te leveren (op alle mogelijke manieren) aan informatie-uitwisseling, opdat een versnelling ontstaat in het genereren van kennis over mogelijke risico's van nanodeeltjes (zie paragraaf 4.3.2).
- Invulling te geven, samen met de overheid en samen met de werknemers, aan goede algemene voorlichting over nanodeeltjes en de daarbij behorende risico's (zie paragraaf 4.3.2).
- Goede praktijken te ontwikkelen samen met de werknemers. Daarbij op sectorniveau afspraken maken over de inhoud van die goede praktijken, bijvoorbeeld in de vorm van een arbocatalogus (zie paragraaf 4.3.2).
- Samen met de werknemers én met de overheid een landelijke richtlijn te ontwikkelen met aandachtspunten om de kwaliteit te borgen van handreikingen en goede praktijken (zie paragraaf 4.3.2).
- Te zorgen voor het monitoren van de effectiviteit van genomen maatregelen en voor het meten van nanodeeltjes op de werkvloer als onderdeel van de standaardaanpak bij minimalisering van de blootstelling (zie paragraaf 4.3.2).
- Medewerking te verlenen aan een goede kennis- en expertiseopbouw en -ontwikkeling op het terrein van nanomaterialen bij de Arbeidsinspectie (zie paragraaf 4.4).

Werknemers:

- Bij te dragen aan de implementatie van het voorzorgbeginsel in de RI&E's en daarbij horende plannen van aanpak (zie paragraaf 4.3.1).
- Een bijdrage te leveren (op alle mogelijke manieren) aan informatie-uitwisseling, opdat een versnelling ontstaat in het genereren van kennis over mogelijke risico's van nanodeeltjes (zie paragraaf 4.3.2).
- Invulling te geven, samen met de overheid en samen met werkgevers, aan goede algemene voorlichting over nanodeeltjes en de daarbij behorende risico's (zie paragraaf 4.3.2).
- Goede praktijken te ontwikkelen samen met de werkgevers. Daarbij op sectorniveau afspraken maken over de inhoud van die goede praktijken, bijvoorbeeld in de vorm van een arbocatalogus (zie paragraaf 4.3.2).
- Samen met de werkgevers én met de overheid een landelijke richtlijn te ontwikkelen met aandachtspunten om de kwaliteit te borgen van handreikingen en goede praktijken (zie paragraaf 4.3.2).

Overheid:

- Een bijdrage te leveren aan het bespoedigen van het grenswaardeonderzoek ten behoeve van nanodeeltjes in internationaal kader (zie paragraaf 4.4).
- Te stimuleren dat het proces van verankering in de Europese REACH-regelgeving van de beoordeling van de risico's van nanodeeltjes en de daarbij behorende – nu nog grotendeels onbekende – gezondheidsrisico's snel en voorspoedig doorloopt (zie paragraaf 4.4).

- Een bijdrage te leveren (op alle mogelijke manieren) aan informatie-uitwisseling, opdat een versnelling ontstaat in het genereren van kennis over mogelijke risico's van nanodeeltjes (zie paragraaf 4.1 en paragraaf 4.3.2).
- Aan de GR te vragen voor de meest toegepaste/voorkomende nanodeeltjes – met voorrang – een gezondheidkundig verantwoorde grenswaarde vast te stellen (zie paragraaf 4.3.2).
- Een afzonderlijke commissie in te stellen die het verzoek krijgt nano-referentiewaarden vast te stellen (zie paragraaf 4.3.2).
- Te onderzoeken of het uitwerken van een meldingsplicht in de keten voor bedrijven die met nanomaterialen werken een zinvol instrument is (zie paragraaf 4.3.2).
- Vast te leggen dat standaard in de VIB's de deeltjesgrootte en de mogelijke gevaren van de desbetreffende stof en de te nemen beheersmaatregelen voor nanodeeltjes staan vermeld (zie paragraaf 4.3.2).
- Samen met sociale partners invulling te geven aan goede algemene voorlichting over nanodeeltjes en de daarbij behorende risico's (zie paragraaf 4.3.2).
- Samen met de sociale partners een landelijke richtlijn te ontwikkelen met aandachtspunten om de kwaliteit te borgen van handreikingen en goede praktijken (zie paragraaf 4.3.2).
- Een blootstellingsregistratie voor nanodeeltjes in te voeren aan de hand van de categorie-indeling en naar analogie van de huidige registratievoorschriften voor carcinogene en mutagene stoffen, respectievelijk reproductietoxische stoffen (zie paragraaf 4.3.1 en paragraaf 4.3.2).
- Aan de Gezondheidsraad een gerichte adviesaanvraag voor te leggen over de mogelijkheden en toepassing van een 'early warning system' (zie paragraaf 4.3.2).
- Dat KIR nano de ontwikkelingen in de beschikbaarheid van meetapparatuur volgt en dit expertisecentrum te verzoeken bedrijven op dit punt voor te lichten en te adviseren (zie paragraaf 4.3.2).
- Actief mee te werken aan de kennisverbreding en -uitwisseling over mogelijke risico's en risicobeheersing van nanodeeltjes (zie paragraaf 4.4)
- Onderzoek naar de relatie tussen blootstelling aan nanodeeltjes en gezondheidseffecten te stimuleren en te subsidiëren (zie paragraaf 4.4).
- Zorg te dragen voor de communicatie naar samenleving, werkgevers en werknemers, en consumenten over nanodeeltjes (zie paragraaf 4.4).
- Te zorgen voor een adequate, alerte en efficiënte handhaving (zie paragraaf 4.4).

Den Haag, 20 maart 2009

R.L.O. Linschoten
voorzitter

J.J.A.M. Brokamp
secretaris